

EĞİTİM FAKÜLTELERİ İÇİN “MEDYA OKURYAZARLIĞI” EĞİTİM PROGRAMI¹

Adem KARATAŞ², Mehmet Akif SÖZER³

Öz

21. yüzyılda yaşayan hiçbir insan medyadan ve oluşturduğu çevreden uzak duramamaktadır. Medyaya karşı doğru bir perspektif geliştirebilmek için bireylerin medya okuryazarı olmaları gerekmektedir. Medya okuryazarlığının önemi gelişmiş ülkeler tarafından fark edilmiştir. Gelişmiş ülkeler medya okuryazarlığını bireylere kazandırmak için okullarda medya okuryazarlık eğitim programları uygulayarak, bu alanla ilgilenen çeşitli kuruluşlar kurarak, öğretmen yetiştirme programlarına medya okuryazarlığını içeren yeni standartlar koyarak ilerleme kaydetmektedirler. Gelişmiş ülkeler bu konuya fazlasıyla önem verirken Türkiye’de öğretmen eğitimiyle ilgili bir müfredatın olmadığı görülmektedir. Bu nedenle bu araştırmanın amacı; eğitim fakültelerinde uygulanabilecek bir medya okuryazarlığı eğitim programı tasarlamak, denemek ve değerlendirmektir. Bu araştırmada deneysel model kullanılmıştır. Bu araştırma öğretmen adaylarının medya okuryazarlık becerilerinin geliştirilmesi ve Türkiye’nin nitelikli insan gücüne sağlayacağı faydalardan dolayı önem arz etmektedir. Araştırmada elde edilen bulgulara göre; tasarlanıp uygulanan Medya Okuryazarlığı Eğitim Programı etkili olmuş ve fayda sağlamıştır. Bu sonuç oniki haftalık program uygulanmadan önce ve sonra öntest-sontest yapılarak raporlaştırılmıştır. Bu programın tüm öğretmen yetiştirme programlarında ders olarak yer alması önerilmektedir. Ancak tek başına bir ders olarak yer alması yeterli görülmemektedir. Bunun yanında zorunlu eğitimin farklı düzeylerinde medya okuryazarlığı eğitimi sistemli bir şekilde uygulanmalıdır. Eğitim fakültesi derslikleri buna göre yapılandırılmalı, öğretmen elemanları yetiştirilmeli ve MEB ile birlikte çalışmaların yapılması gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Medya Okuryazarlığı, Program Geliştirme, Program Değerlendirme, Öğretmen Eğitimi

Media Literacy Training Programme for Faculties of Education

Abstract

Any human being living in the 21st century cannot stop themselves keeping away from media and the environment it constituted. To be able to develop an accurate perspective towards media, individuals are needed to become media literate. The importance of media literacy has been recognised by developed countries. Developed countries, in order for individuals to gain media literacy, make progress by carrying out media literacy training programmes, establishing foundations concerned with media literacy and setting down new standards to teacher training programmes including media literacy. As developed countries give more importance to media literacy; it appears that there is no curriculum related to media literacy for training teachers in Turkey. For this reason, the purpose of this research is; design, test and assess a media literacy education programme which can be implemented at faculties of education. An experimental model was used in this study. This research is important because of the contributions it will provide in the development of media literacy skills of teacher candidates and the benefits it will provide to qualified human power in Turkey. According to the results that are gained in the study, Media literacy Training programme which was designed and implemented has been influential and provided benefits. This result is reported before and after a twelve week implementation by performing pretest-posttest. Finally, the Media literacy Training programme is suggested to be incorporated as a course in all teacher training programmes. However, incorporating it as a single-stand course itself is not at all something to be desired. Besides that, media literacy education should be performed systematically at different levels of compulsory education. Lecture halls at faculties of education should be designed/configured according to this, instructors should be trained and further cooperations with Ministry of National Education should be conducted. Key Words: Media Literacy, Curriculum Development, Curriculum Assessment, Teacher Education. your translation does exceed the given limitation, you should arrange your wording to keep within the 200-word limit.

Keywords: Media Literacy, Curriculum Development, Curriculum Assessment, Teacher Education.

- 1 Bu makale Doç. Dr. Mehmet Akif SÖZER danışmanlığında, Adem KARATAŞ tarafından hazırlanan “Öğretmen adaylarının medya okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesi ve eğitim fakültelerine yönelik bir “medya okuryazarlığı” eğitim programı tasarısı” adlı doktora tezinden üretilmiştir.
- 2 Arş. Gör. Dr., Uşak Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, karatasusak@gmail.com
- 3 Doç. Dr., Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, akifsozer@gmail.com

Giriş

Eğitimi sosyal bir sistem olarak kabul eden ve inceleyen bilim insanları; eğitim sistemi için önemli üç öğenin “öğrenci”, “öğretmen” ve “eğitim programları” olduğunu ifade etmektedirler. Eğitimin etkili, verimli ve kaliteli olabilmesi, bu öğeler arasındaki ilişkinin sağlıklı ve uyumluluğuna bağlıdır. Üniversitelerde öğretim elemanları, öğrencilerini toplumun gereksinim duyduğu nitelikte yetiştirme işini eğitim programları aracılığıyla gerçekleştirirler ve bu durum tüm eğitim kurumları için geçerlidir (Kalaycı, 2008).

Eğitim programları; yetiştirilecek olan bireylerin özelliklerinin belirleyicisidir ve bireylere kazandırılacak davranış standartlarını, öğretilecek bilgi, beceri ve tutumları, öğretme-öğrenme etkinliklerini ve değerlendirme süreçlerini belirlemektedir(Gültekin, 2013).

21. yüzyılda okuma-yazma becerisi önemini korumakta ancak birey için yeterli olmamaktadır. Bilginin niceliksel ve niteliksel değişimi, bilgi teknolojilerinin üzerinde yükselen teknolojik devrimler eğitim kurumlarında çoklu ve yeni okuryazarlık çeşitlerini meydana getirmiştir (Önal, 2010). Artık okuryazarlık, bilgi, bilgisayar, internet, teknoloji, medya okuryazarlığı vb. okuryazarlık türleri ile beraber kullanılır olmuştur (Altun, 2005).

Potter (2005) ve Hobbs (2011); okuryazarlığın en önemli boyutunun beceri boyutu olduğunu vurgulamaktadır. Günümüzde mesajlar sadece yazı şeklinde bireylere ulaşmamakta, ortaya çıkan farklı iletişim araçlarıyla çeşitli şekillerde bireylere iletilmektedir. Üretilmiş olan mesajlar medya araçları ile hedeflenen kitleye ulaşmaktadır (Potter, 2013). Bu farklı türlerdeki iletileri anlamlandırabilmek, yorumlayabilmek için yeni beceriler gerekmektedir. İletilerin çeşitliliğinden ortaya çıkan yeni beceriler yeni okuryazarlıklar ortaya çıkmıştır. Bilgi okuryazarlığı, bilgisayar okuryazarlığı, teknoloji okuryazarlığı, elektronik okuryazarlık, medya okuryazarlığı gibi yeni okuryazarlık türleri günlük hayatımızda ve alan yazında yerini almıştır.

Bu okuryazarlık türlerinin içinde en popüler olanı medya okuryazarlığıdır. Çünkü medya okuryazarlığı, diğer okuryazarlık türlerinin çoğunu içine almaktadır (Potter, 2005). Günümüzde medya okuryazarlık becerisi birey için önemli bir ihtiyaç haline almıştır. Medya okuryazarlığı, medyayı anlamaya dayalı bir okuryazarlıktır. Tessa Jowell 2004 yılındaki açıklamasında; medya okuryazarlığının modern dünyada matematik veya bilim kadar önemli bir yetenek haline geleceğini ifade etmektedir (Jowell'dan aktaran Wallis & Buckingham, 2016).

Medya okuryazarlığı, Livingstone (2004) tarafından günümüz için gerekli olan bir yaşam becerisi olarak görülmektedir (Livingstone'dan aktaran Kansızoğlu, 2016). Medya okuryazarlığı çok önemli olmakla birlikte, diğer okuryazarlıkları içine almakta ve onlara göre daha kapsamlı gözükmektedir (Potter, 2005; Adams

& Hamm, 2006). Dünyada eğitim eleştirel bir bakış açısıyla yeniden yapılandırılırken öğrenci, öğretmen ve bireylerin medya okuryazarlığı eğitimi almaları zorunludur (Kellner & Share, 2007). Toplumun genç bireylerinin medya kullanımlarında daha bilinçli tercihler yapabilmesi, toplumsal katılımı sağlayabilmeleri, medya ile kuşatılmış dünyamızda daha etkili ve yaratıcı bireyler olabilmeleri için medya okuryazarlık düzeylerini geliştirmeye dönük pedagojik hedefler yer almaktadır (Kubey, 2001; Papaioannou, 2011).

Medya okuryazarlığının yükseköğretim düzeyinde (Mihailidis & Hiebert, 2005), özellikle öğretmen yetiştiren kurumlarda (Kıncal, 2007; Karataş, 2008; Kıncal ve Kartal, 2010) uygulanmasına yönelik görüşler bulunmaktadır. Koltay (2011), medya okuryazarlığı eğitiminin ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim düzeyinde tek başına bir disiplin olarak ya da farklı disiplinler içinde uygulanmasını ifade etmektedir. Medya okuryazarlığı eğitiminin eğitim programlarında; özerk bir ders olarak yer alması veya mevcut derslerle ilişkilendirilerek uygulanması gerektiği belirtilmektedir (Duncan, 1989; Scharrer, 2002; Hobbs, 2010).

“Medya okuryazarlığı; medya araçlarında karşılaşılan iletileri tüm boyutlarıyla anlamlandırma ve medya ürünleri oluşturabilmektir” (Potter, 2005). Hobbs (2004) öğrencilere medya okuryazarı olmayı öğretmenin en iyi yolu olarak bu üç alanın (medyayla öğretim, medyanın öğretimi, medya üretimi) birleştirilmesi gerektiğini ifade etmektedir. Schwarz (2001) medya okuryazarlığının öğretmen eğitiminde önemli bir yeri olduğunu savunmaktadır. Çünkü medya öğretmen ve öğrencilerin eleştirel düşüncelerini sağlayarak onlara yeni öğrenme yolları sunmakta, medya; okul ile gerçek hayat ve eğitimcilerle bireyler arasında gerçek ilişkilerin kurulmasını sağlamaktadır. Öğretmenler farklı kültürlerden gelen öğrencilerin nasıl öğreneceğini anlamak için medya okuryazarı olmaya gereksinim duyar. Bu niteliği kazanmış olan öğretmenler medya okuryazarlığı konusunda öğrencilerine model olabilirler. Çünkü öğrenciler medyanın etkin olduğu ortamlarda büyümektedirler. Öğretmenler medyanın öğrenciler üzerindeki olumlu etkisini artırmak, olumsuz etkisini azaltmak için onları yönlendirmeli ve model olmalıdır.

Bu gerekçeler medya okuryazarlığı eğitimi ihtiyacını açık olarak ortaya koymaktadır. Türkiye’de medya okuryazarlığı dersi ortaokullarda seçmeli ders olarak yer almaktadır ve bu dersi Sosyal Bilgiler Öğretmenleri vermektedir. Ancak, medya okuryazarlığı dersini vermesi beklenen bu öğretmenler üniversite eğitimleri esnasında böyle bir ders almamaktadırlar ve medya okuryazarlığı eğitiminde ilerleme göstermiş birçok ülke bu dersin eğitim-öğretim sürecinin başlamasıyla birlikte verilmesi gerektiği yönünde sonuçlar ortaya koymaktadırlar. Dünyanın birçok ülkesinde öğretmen eğitimine medya ve medya okuryazarlığı eğitimi yansıtılmaya çalışılırken, Türkiye’de de eğitim fakültelerinde öğretmen adaylarına medya okuryazarlığı eğitimi verilmesi önem arz etmektedir.

Bu çalışmayla; geliştirilen, uygulanan ve değerlendirilmesi yapılan medya okuryazarlık eğitim programı tasarısı, eğitim fakülteleri düzeyinde ilk çalışma olduğundan önem arz etmektedir. Medya okuryazarlığı eğitiminin üniversite lisans programlarında yer alması, bu eğitimin uygulamasında yer alacak olan öğretmen adayları üzerinde uygulamalar yapılarak değerlendirilmesi alan yazına daha olumlu dönütler sunulması açısından oldukça önemlidir. Hem teorik hem de uygulama alanında problem yaşanan medya okuryazarlığı alanına ait bir eğitim programının geliştirilmesi ve uygulamalar sonucunda elde edilen bulgular alana katkı sağlayacaktır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı; eğitim fakültelerinde öğrenim gören öğretmen adayları için eğitim fakültelerinde uygulanabilecek bir "Medya Okuryazarlığı" eğitim programının tasarlanması, uygulanması ve değerlendirilmesidir. Bu temel amaç doğrultusunda şu sorulara cevap aranmıştır: 1) Hazırlanan Medya Okuryazarlığı Eğitim Programı etkili midir?, a) Medya Okuryazarlığı Eğitim Programı'nın uygulandığı grubun ön test – son test puanları arasında fark var mıdır?, b) Medya Okuryazarlığı Eğitim Programı'nın uygulandığı grubun eğitim durumu hakkındaki görüşleri nelerdir?

Yöntem

Bu çalışmada betimsel ve deneysel model kullanılmıştır. Araştırmada nicel ve nitel veri toplama teknikleri kullanılmıştır.

Araştırmanın temel probleminde, "Medya Okuryazarlığı" eğitim programının etkililiği deneysel bir işlem ile denenmiş, uzmanların program hakkında, öğretmen adaylarının da deneysel süreçteki öğrenim durumları hakkındaki görüşleri alındığından ve eğitim programının etkililik durumu incelendiğinden deneyseldir. Deneysel araştırma, araştırmacı tarafından oluşturulan farkların bağımlı değişken üzerindeki etkisini test etmeye yönelik çalışmadır. Deneysel modellerde asıl amaç değişkenler arasında oluşturulan neden sonuç ilişkisini test etmektir (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2011).

Geliştirilen medya okuryazarlığı öğretim programının etkililiğini test etmek için, araştırmacının kontrolü altında gözlenmek istenen verilerin üretilmesini olanaklı kılarak neden-sonuç ilişkilerini belirlemeyi sağlayan deneysel desenlerden, tek grup öntest-sontest deseni uygulanmıştır (Balcı, 2001; Karasar, 2005). Bu modelde, seçilmiş olan bir gruba bağımsız değişken uygulanmış ve grupta deney öncesi (öntest) ve deney sonrası (sontest) ölçmeler yapılmıştır. Tek grup öntest-sontest deneysel desende, sontest puanlarının öntest puanlarından yüksek olması halinin bağımsız değişkenden dolayı olduğu kabul edilmektedir (Karasar, 2005).

Araştırmanın çalışma grubu için 2015-2016 öğretim yılında, Uşak Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği bölümü üçüncü sınıf öğrencilerinden 41 öğrenci seçilmiştir.

Program tasarısı hazırlandıktan sonra uygulamaya başlamadan önce yapılmış olan deneysel işlemler;

Çalışma grubunda yer alan tüm öğrencilere öntest olarak “MODBÖ” uygulanmıştır.

Deneysel bir işlem ile denenmiş olan eğitim programının etkililiğinde ayrıca uzmanların program hakkındaki görüşleri ve öğretmen adaylarının deneysel süreçteki öğrenim durumları hakkındaki görüşleri alınmıştır. Program tasarısı yürütülürken; çalışma grubunda yer alan öğrencilere üç haftada bir görüşme yoluyla öğrencilerden program hakkında görüş alınmıştır. “Eğitim Programı Süreç Değerlendirme Formu” adı altında yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanmıştır. Veriler daha sonra bilgisayar ortamına aktarılarak nitel veri analizi gerçekleştirilmiştir.

Program tasarısı öğrencilere eğitim programı olarak uygulanırken son aşamasında; çalışma grubunda yer alan tüm öğrencilere sontest olarak “MODBÖ” uygulanmıştır.

Medya Okuryazarlık Düzey Belirleme Ölçeği

Araştırmada deneysel süreçte yer alan öğretmen adaylarına “Medya Okuryazarlık Eğitim Programı” uygulanmadan önce öntest olarak, program uygulandıktan sonra sontest olarak uygulanmıştır. Bu ölçekle araştırmanın problemine ait veriler elde edilmiştir. Kullanılan ölçek araştırmacının yüksek lisans tezini yürütürken geliştirdiği “Medya Okuryazarlığı Düzey Belirleme Ölçeği” (Karataş, 2008) adlı bir ölçektir. Bu ölçek uzman öğretim üyelerinin görüşleri doğrultusunda güncellenmiş ve yeniden güvenilirlik/geçerlilik testlerine tabi tutulmuştur.

Eğitim Programı Süreç Değerlendirme Formu

Bu form yarı yapılandırılmış görüşme formu niteliği taşımaktadır. Çalışma grubunda yer alan katılımcılara uygulanmıştır. Eğitim sürecinde üç haftalık dönemler sonunda uygulanmıştır.

Formda öğretmen adaylarından uygulanan “Medya Okuryazarlığı Eğitim Programı” nda yer alan ve bir eğitim programının dört temel ögesi olan kazanım, içerik, öğrenme-öğretme süreci ve ölçme-değerlendirme sürecine yönelik cevapları toplanmıştır. Bu formla nitel veriler elde edilmiştir.

Bu araştırmada inandırıcılığın sağlanması için veri toplama araçlarının geliştirilmesinde ve verilerin analizinde uzman görüşü, derinlik odaklı veri toplama ve uzun süre etkileşime başvurulmuştur. Ayrıca araştırmanın katılımcıları ayrın-

tılı olarak açıklanmıştır. Aktarılabirlik ölçütü için sık sık doğrudan alıntılara yer verilmiştir. Araştırmanın tutarlılığını ve teyit edilebilirliğini sağlamak amacıyla veri toplama araçlarının hazırlanmasından analizine kadar tüm süreçlerde uzman görüşüne sunulmuştur. Uzmanlarla yapılan tartışmalar sonucunda tema ve kodlara son şekilleri verilmiştir.

Araştırma için; öğretmen adaylarından seçilen bir gruba 12 hafta süreyle medya okuryazarlık eğitim programı uygulanmış, üç haftalık sürelerde uygulanan eğitim programını değerlendirmeleri istenmiş, eğitim programı uygulanmadan önce öntest puanları ve program bitiminde sontest puanları belirlenmiş ve programın etkililiği ortaya konmuştur. Veri elde ederken kullanılan ölçme araçlarından elde edilen veriler nicel ve nitel veri özelliği taşıdığından, nicel veri analiz teknikleri ve nitel veri analiz teknikleri işe koşulmuştur. Araştırmanın bu kısmında öntest ve sontest puanlarından elde edilen veriler nicel veri özelliği taşıdığı için SPSS 19.0 programında analiz edilmiştir. Ayrıca araştırmanın bu problemi doğrultusunda öğretmen adaylarından elde edilen program görüş formlarının analizinde, içerik analizi yöntemi uygulanmıştır.

İçerik analizi, toplanan verilerin derinlemesine analiz edilmesini gerektirir ve önceden belirgin olmayan temaların ve boyutların ortaya çıkarılmasına olanak tanır (Yıldırım ve Şimşek, 2008).

Bulgular

Medya okuryazarlık programı araştırma grubunda yer alan 41 Sosyal Bilgiler Öğretmenliği öğrencisine uygulamadan önce öntest olarak puanları ölçülmüştür. Ölçme işlemi sonucunda öğretmen adaylarının öntest puan ortalamaları 3,39 olarak bulunmuştur. Bu puan 100'lük puan sistemine göre 67,8 puana denk gelmektedir. Bu işlemin ardından araştırma grubunda yer alan öğretmen adaylarına 12 hafta süreyle "Medya Okuryazarlığı Programı" uygulanmıştır. Uygulamanın ardından programın etkililiğini test edebilmek için sontest puanları tespit edilmiştir. Yapılan işlem sonucunda öğretmen adaylarının sontest puan ortalamaları 4,05 olarak bulunmuştur. Bu puan 100'lük puan sistemine göre 81 puana denk gelmektedir. Öntest ve sontest puanları SPSS 19 programında değerlendirilmiş, aradaki farkın anlamlı olup olmadığını belirlemek için "bağımlı iki örnek t testi" uygulanmıştır. Test sonucunda ortaya çıkan $P < 0,05$ değeri, uygulanan "Medya Okuryazarlığı Eğitim Programı" sonucunda öğrencilerin medya okuryazarlık seviyesinde anlamlı bir değişim meydana geldiğini göstermiştir. Tablo 1 incelendiğinde bu değişimin olumlu yönde olduğu gözlemlenmiştir (Öntest $X=3,39$, Sontest $X=4,05$). "Medya Okuryazarlığı Eğitim Programı" uygulanan öğretmen adayları üzerinde başarılı olmuştur.

Tablo 1. Medya okuryazarlığı programının etkililiğini ortaya koyan öntest - sontest sonuçları

ÖNTEST			SONTEST			t	P
N	Ortalama (X)	ss	Ortalama (X)	ss			
41	3,39	,59	4,05	,49	-6,67	,00	

Öğrenci görüşlerine göre programın “kazanımlar için ayrılan haftalık ders saati” yeterli bulunmuştur. 4., 5., 6., 10.,11. ve 12. haftalarda ders saatinin artması gerektiği yönünde görüşler vardır. Program yeniden geliştirilirken dikkate alınması fayda sağlayacaktır.

Programda yer alan kazanımlar öğrenci görüşleri doğrultusunda uygun bulunmuştur. Bunun sonucunda kazanımların eğitim fakültesi öğrencilerine göre düzenlenmiş olduğu ortaya çıkmaktadır. Bunun sonucunda “Medya Okuryazarlığı Eğitim Programı” nda yer alan kazanımların öğretmen adaylarına uygun olduğu, öğrenciye göre düzenlendiği, değiştirilmesine gerek olmadığı belirtilebilir.

Program “içerik yoğunluğu” ve “konular için ayrılan haftalık ders saati” açısından, öğrenci görüşlerine göre genel olarak yeterli bulunmuştur. Öğrenci görüşlerine göre sadece son üç haftalık dönem için içerik biraz genişletilebilir. Program “içerik uygunluğu” açısından, öğrenci görüşleri doğrultusunda genel olarak uygun görülmüştür.

Tablo 2. Öğrenme-öğretme sürecinde ortaya çıkan temalar

Temalar	İlk üç hafta	İkinci üç hafta	Üçüncü üç hafta	Son üç hafta
Faydalı/verimli	30	14	33	31
Öğrenci katılımı sağlanmalı	--	--	4	--
Öğrenmesi öğretmesi kolay	--	4	--	--
Öğretici	--	23	--	--
Uygulama artmalı	--	--	2	--
Verimli ama...	--	--	--	7
Zaman verilmeli	1	--	--	--

Tablo 2 incelendiğinde program “öğrenme-öğretme süreci” açısından öğrenci görüşleri doğrultusunda verimli, faydalı ve öğretici olarak kabul edilmiştir. Son üç haftalık dönemde yedi öğrenci öğrenme-öğretme sürecine yönelik olarak verimli olduğunu ama bu dersi daha önceden almaları gerektiğini, son haftada yetersiz kaldığını belirtmişlerdir. Son üç haftalık öğrenme-öğretme sürecinin biraz daha düzenlenmesinde fayda görülmektedir.

Program “uygulanen etkinlikler” açısından, öğrenci görüşleri doğrultusunda faydalı ve verimli kabul edilmiştir. Öğrenci görüşleri doğrultusunda 4. ve 9. haftalar arasında etkinliklerin artması gerektiği yönünde ifadeler yer almıştır. Program yeniden uygulanır ve geliştirilirken dikkate alınması fayda sağlayacaktır.

Program “ölçme-değerlendirme yaklaşımı” açısından, öğrenci görüşleri doğrultusunda genel olarak faydalı kabul edilmiştir. İkinci üç haftalık süreçte ölçme-değerlendirme yaklaşımının yeniden gözden geçirilmesinde fayda vardır.

Öğrenciler; program “yeniden hazırlansa değişiklik yapıp yapılmaması” na genel olarak hayır cevabını vermişlerdir. Evet olarak verilen cevaplar genel olarak daha önceki sorularda da ortaya çıkan ders saatinin arttırılması, etkinliklerin arttırılması yönündeki ifadelerdir. Bu görüşlerin program yeniden hazırlanırken ve uygulanırken işe koşulması öğrencilerin öğrenme düzeylerine katkı sağlayacaktır.

Tablo 3. Programın olumlu yönlerinde ortaya çıkan temalar

Temalar	İlk üç hafta	İkinci üç hafta	Üçüncü üç hafta	Son üç hafta
Bilinçli birey olmak	6	10	--	--
Çok fazla	--	--	5	--
Farklı bakış açısı kazanmak	11	11	--	11
İlgi çekici	3	2	--	--
Medyaya eleştirel bakmak	--	--	10	--
Medyayı etkili kullanmak	--	--	6	--
Öğretici	21	18	20	30

Tablo 3 incelendiğinde öğrenciler “programın olumlu yönleri” olarak; öğretici olduğunu, farklı bakış açısı kazandırdığını, bilinçli birey olmak ve medyaya eleştirel bakabilmek için gerekli olduğunu ifade etmişlerdir. Genel olarak programın olumlu yönü olarak öğretici yönü ön plana çıkmıştır. Ardından farklı bakış açıları kazandırdığı ve medyaya eleştirel bakmayı sağladığı söylenebilir. Bu sonuçlar hazırlanan “Medya Okuryazarlığı Eğitim Programı”nın işe yaradığını, etkili olduğunu ve amaca hizmet ettiğini göstermektedir.

Öğrenciler, “programın sınırlılıkları”nın genel olarak olmadığını ifade etmişlerdir. Ama sınıf kaynaklı teknolojik sınırlılıkların ortadan kaldırılması ve ilk üç hafta ile son üç haftalık süreçte içerik ve zaman kaynaklı sınırlılıkların giderilmesi fayda sağlayacaktır.

Öğrenciler, “medya okuryazarlığı öğretim programına yönelik önerileri”nde; genel olarak faydalı olduğunu, gerekli bir ders olduğunu, zorunlu ders olması gerektiğini ifade etmişlerdir. Öğrencilerden elde edilen görüşlerin olumlu yönde olması programın değerlendirilmesi süreci için iyi dönütler sağlamaktadır.

Programın nc ve son üç haftalık dönemi için geliştirilmesi yönünde ortaya çıkan görüşlerin dikkate alınması da daha sonraki süreçler için faydalı olacaktır.

Sonuç ve öneriler

Öğretmen adaylarına 12 hafta boyunca uygulanan medya okuryazarlığı programı etkili olmuştur ve fayda sağlamıştır. 100 üzerinden ntest sonuçları 67,8 puanken, program sonunda sontest sonuçları 81 olarak bulunmuştur. ntest ve sontest sonuçları arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($t=,033<,05$).

Medya Okuryazarlık Eğitim Programının uygulaması yapılan öğrencilerden toplanan program görüş formlarının sonucunda; kazanımlar ve konular için dördüncü, beşinci, altıncı, onuncu, on birinci ve on ikinci haftalarında ders saatinin arttırılmasını belirtmişlerdir. ğrenme-ğretme süreci açısından yedinci, sekizinci ve dokuzuncu haftalarda ğrenci katılımının artışını sağlayacak düzenlemelerin yapılmasında ve uygulamaların arttırılması gerekmektedir. Öğrenci görüşleri doğrultusunda son üç haftanın öğrenme-öğretme süreçlerinin düzenlenmesi yarar sağlayacaktır. Bunun yanında dördüncü ve dokuzuncu haftalar arasında etkinlik artışının sağlanması da ğrenci görüşleri arasındadır. Öğrenci görüşlerinden elde edilen bulgular doğrultusunda dördüncü, beşinci ve altıncı haftalarda lme değerlendirme yaklaşımlarının daha iyi bir düzenlemeyle geliştirilmesi gerekmektedir. Programa yönelik sınırlılık olarak ğretmen adayları sınıf kaynaklı teknolojik eksikliklerin giderilmesini belirtmişlerdir.

Öğretmen adaylarının ifadelerinin içerik analizinden sonra yukarıdaki düzenleme ve öneriler tespit edilmiştir. Bu düzenlemelerin haricinde ğretmen adayları genel olarak Medya Okuryazarlığı Eğitim Programı'nı; kazanımların kendi seviyelerine uygunluğu açısından, içerik yoğunluğu ve uygunluğu açısından, programda değişiklik yapıp yapılmaması açısından, programın olumlu yönleri açısından, programa yönelik görüşler açısından olumlu ifadelerle değerlendirmiştir. Bu sonuçlar uygulanan eğitim programı için istenen ve hedeflenen sonuçlardır. Yine de yukarıda öğrencilerin ifadelerinden oluşturulan düzenlemelerin Medya Okuryazarlık Eğitim Programına yansıtılması ilerde programın uygulanması esnasında daha verimli sonuçlar elde edilmesini sağlayacaktır.

Medya Okuryazarlığı Eğitim Programının etkili olup olmadığı, fayda sağlayıp sağlamadığı ntest ve sontest puanlarının analiz edilerek karşılaştırılmasıyla ve ğretmen adaylarından üçer haftalık dönemler halinde toplanan program görüş formlarının analizi gerçekleştirilmiştir. Sonuç olarak Medya Okuryazarlık Eğitim Programı eğitim fakültelerinde öğrenim gören ğretmen adayları için kazanımlar, içerik, öğrenme-öğretme süreci ve lme-değerlendirme yaklaşımı açısından işlevsel olduğu, ğretmen adaylarının medya okuryazarlık seviyeleri üzerinde verimli sonuçlar sağladığı tespit edilmiştir.

Bilici (2011) ortaöğretimde, medya okuryazarlığı dersinin zorunlu olması ve programa ayrı bir ders olarak eklenmesi gerektiğini, buna ilave olarak diğer derslerin medya ile ilgili konularında da dersin içinde bir ünite/konu olarak geçmesi gerektiğini ifade etmiştir.

Çakmak (2010) medya okuryazarlığı eğitiminin okul öncesi eğitimden üniversiteye kadar uzanması gerektiğini ifade etmiştir. Ortaokullarda verilen medya okuryazarlığı dersinin öğretmenlerin bu konuda gerekli eğitimi almadıklarından hedeflenen amaca ulaşılamadığını belirtmiştir. İngiltere’de medya okuryazarlığı eğitiminden sorumlu öğretmenlerin medya okuryazarlığı eğitimi konusunda lisans düzeyinde eğitim aldıkları, Türkiye’deki öğretmenlerinse yalnızca kısa süreli hizmet içi eğitime katıldıklarını tespit etmiştir.

Alan yazın incelendiğinde, öğretmenlerin medya okuryazarlığı konusunda yetiştirip geliştirmenin önemi vurgulanmakta ve öğretmen yetiştirme programlarında medya okuryazarlık becerilerine yer verilmeye başlandığı görülmektedir (Almenara ve Liano, 2011; Dezuanni, Kapitzke, ve Iyer, 2010; Hobbs, 2010; Peterson ve Knowles, 2009; Robertson ve Hughes, 2011; UNESCO, 2011). Ancak Türkiye’de birkaç eğitim fakültesi hariç, öğretmen adaylarının medya okuryazarlıklarının geliştirilmesi ve desteklenmesi yönünde bir uygulama bulunmamakta, bu dersi veren öğretmenlerde kısa bir hizmet içi eğitime tabii tutulmakta veya göz ardı edilmektedir.

Eğitim fakültelerinde ve yükseköğretimde medya okuryazarlığı bilgi/becerilerine yer verilmesi gerekmektedir. Türkiye’de öğretmen yetiştirme programlarında medya okuryazarlığına yer verilmemekte veya bazı ilgili derslerin içerisinde örtük olarak değinilmektedir. Son yıllarda bu konuda bazı üniversitelerde lisans düzeyinde seçmeli ders olarak sunulmaya başlansa da öğretmen yetiştirme programları genelinde halen yeteri kadar önem görmemektedir.

Araştırmanın amacında daha önceki verilerden yararlanarak tasarlanıp uygulanan Medya Okuryazarlık Eğitim Programının öğretmen adaylarının medya okuryazarlık düzeylerini yükselttiği ve medya okuryazarlık düzeylerine olumlu katkılar sağladığı bilimsel ve istatistiksel yöntemlerle ispatlanmıştır.

Aynı zamanda öğretmen adaylarından üçer haftalık sürelerle elde edilen program değerlendirme formlarıyla eğitim programının aksayan, eksiklik olarak görülen kısımlarına dair veriler toplanarak uygulanan programın daha etkin değerlendirilmesi yapılmaya çalışılmıştır. Öğretmen adayları genel olarak uygulanan programın kazanımlar için ayrılan haftalık ders saatini yeterli bulmuşlardır. Programda yer alan kazanımları genel olarak kendilerine uygun bulmuşlar, programı içerik yoğunluğu açısından yeterli kabul etmişlerdir. Programda yer alan konulara ayrılan haftalık ders saatini yeterli kabul etmişler, programı içerik uygunluğu açısından uygun olarak görmüşlerdir. Öğretmen adayları genel olarak programı öğrenme/öğretme açısından değerlendirdiklerinde faydalı ve

verimli olarak ifade ederlerken, uygulanan etkinlikleri değerlendirirken faydalı ve verimli olduğu yönünde görüş bildirmişlerdir. Programı lme/değerlendirme açısından faydalı bulmuşlardır. Programda değişiklik yapılıp yapılmaması noktasında genel olarak değişiklik yapılmasına gerek olmadığını ifade etmişlerdir. Öğretmen adayları programın olumlu yönleri için genel olarak öğretici olduğunu, farklı bakış açısı kazandırdığını dile getirmişlerdir. Öğretmen adayları genel olarak programa ait bir sınırlılık olmadığını dile getirirken sınıf ortamından kaynaklanan teknolojik sınırlılıklardan bahsedilmiştir. Öğretmen adaylarının genel olarak programa yönelik görüşleri faydalı ve gerekli olduğu yönünde şekillenmiştir.

Bu sonuçların ışığında medya okuryazarlığı ğretmen eğitiminde önemle durulması gereken bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu araştırmada; tasarlanıp, uygulanan ve değerlendirilmesi yapılan Medya Okuryazarlığı Eğitim Programı etkili olmuştur. Benzer araştırmalarda da kullanılması ve uygulanması fayda sağlayacaktır.

İletişim ve medya araçlarında yaşanan değişime uygun olarak ğretmen adaylarının medya okuryazarı olarak yetişmeleri için ğretmen eğitim programlarında yeni stratejiler işe koyulmalıdır. Eğitim fakültelerinin programlarında medya okuryazarlığı kavramı acilen ğretim süreçlerinde uygulanmaya konulmalı ve bu alana ait yeterlilikler oluşturulmalıdır.

Kaynakça

- Adams, D. M., & Hamm, M. (2006). *Media and literacy (3rd ed.)*. Springfield, Illinois, Usa: Charles C Thomas.
- Almenara, J. C., & Liano, S. G. (2011). *Media literacy in the initial teacher education*. Education XXI, 14(1), 59-89.
- Altun, A. (2005). *Gelişen teknolojiler ve yeni okuryazarlıklar*. Ankara: Anı.
- Balci, A. (2001). *Sosyal bilimlerde araştırma: Yöntem, teknik ve ilkeler*. Ankara: Pegem A.
- Bilici, İ. E. (2011). *Türkiye'de ortaöğretimde medya okuryazarlığı dersi için bir model önerisi*. Doktora Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi, Kayseri.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2011). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Çakmak, E. (2010). *İngiltere ve Türkiye'deki ilköğretim medya okuryazarlığı eğitimi program ve uygulamalarının karşılaştırmalı olarak incelenmesi*. Doktora Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Dezuanni, M., Kapitzke, C., & Iyer, R. (2010). *Copyright, digital media literacies and preservice teacher education*. Digital Culture and Education, 2(2), 201-217.
- Duncan, B. (1989). Media literacy at the crossroads: Some issues, probes, and questions. *History and Social Science Teacher*, 24(4), 205-9.
- Gültekin, M. (2013). İlköğretim öğretmen adaylarının eğitim programı kavramına yükledikleri metaforlar. *Eğitim ve Bilim*, 38(169), 126-141.
- Hobbs, R. (2004). Medya okuryazarlığı hareketinde yedi büyük tartışma. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 37(1), 122-140.
- Hobbs, R. (2010). *Digital and media literacy: A plan of action*. Washington: The Aspen Institute.
- Hobbs, R. (2011). *Digital and media literacy*. California: Sage Publications.
- Kalaycı, N. (2008). Yükseköğretimde uygulanan toplam kalite yönetim sürecinde göz ardı edilen unsurlardan "tky merkez" ve "eğitim programları". *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(2), 163-188.
- Kansızoğlu, H. B. (2016). Türkçe öğretmeni adaylarının medya okuryazarlığı dersine yönelik görüşleri. *İlköğretim Online Dergisi*, 15(2), 469-486. <http://ilkogretim-online.org.tr/vol15say2/v15s2m11.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel.
- Karataş, A. (2008). *Öğretmen adaylarının medya okuryazarlık düzeyleri*. Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- Kellner, D., & Share, J. (2007). *Critical media literacy, democracy, and the reconstruction of education*. In D. Macedo & S.R. Steinberg (Eds.), *Media literacy: A reader* (pp. 3-23). New York: Peter Lang.
- Kıncal, R. Y. (2007). *Media literacy as a means of perceiving globalization*. ISA RC, 47.

- Kıncal, R.Y., & Kartal, O.Y. (2010, May). *A comparative evaluation of the media literacy levels of the final-year students in the faculty of education and high school*. Paper presented in Global Learn Asia Pacific, Penang, Malaysia.
- Koltay, T. (2011). *The media and the literacies: media literacy, information literacy, digital literacy*. *Media, Culture & Society*, 33(2), 211-221.
- Kubey, R. (2001). *Media literacy in the information age, current perspectives*. New Jersey: Transaction.
- Mihailidis, P., & Hiebert, R.E. (2005) Media literacy in journalism education curriculum. *Academic Exchange Quarterly*, 9(3),162–166.
- Önal, İ. (2010). Tarihsel değişim sürecinde yaşam boyu öğrenme ve okuryazarlık: Türkiye deneyimi. *Bilgi Dünyası*, 11(1), 101-121.
- Papaioannou, T. (2011). Assessing digital media literacy among youth through their use of social networking sites. *Revista de Informatică Socială*, 8 (15).
- Peterson, A., & Knowles, C. (2009). Active citizenship: a preliminary study into student teacher understandings. *Educational Research*, 51(1), 39-59.
- Potter, W. J. (2005). *Media Literacy*. California, USA: Sage.
- Potter, W. J. (2013). Review of literature on media literacy. *Sociology Compass*, 7(6), 417-435.
- Robertson, L., & Hughes, J. M. (2011). Investigating pre-service teachers' understandings of critical media literacy. *Language and Literacy*, 13(2), 37-53.
- Scharrer, E. (2002). Making a case for media literacy in the curriculum: Outcomes and assessment. *Journal of Adolescent and Adult Literacy*, 46(4), 354-358.
- Schwarz, G. (2001). Literacy expanded: The rol of media literacy in teacher education. *Teacher Education Quarterly*, 28(2), 111-119.
- UNESCO. (2011). *Community media: a good practice handbook*. Paris: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.
- Wallis, R., & Buckingham, D. (2016). Media literacy: the UK's undead cultural policy. *International Journal of Cultural Policy*, 1-16.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2008). *Nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.

